

Tukholman ohjelman väliarviointi

Euroopan parlamentin päätöslauselma 2. huhtikuuta 2014 Tukholman ohjelman väliarvioinnista (2013/2024(INI))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon 25. marraskuuta 2009 antamansa päätöslauselman komission tiedonannosta Euroopan parlamentille ja neuvostolle ”Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue kansalaisia varten” – Tukholman ohjelma¹,
- ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston Tukholman ohjelman – Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluaan varten²,
- ottaa huomioon työjärjestyksen 48 artiklan,
- ottaa huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan, kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan ja perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioden valiokunnan työjärjestyksen 51 artiklan mukaisen käsittelyn,
- ottaa huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan, kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan ja perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioden valiokunnan mietinnön sekä ulkoasiainvaliokunnan ja naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunnan lausunnot (A7-0153/2014),

Tukholman ohjelma ja Lissabonin sopimus

1. katsoo, että Lissabonin sopimus ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan oikeudellisesti sitovan luonteen tunnustaminen ovat tuoneet huomattavaa parannusta ja vahvistaneet EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden perustuslaillista pohjaa pyrittäessä saavuttamaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, mutta panee merkille, että joillakin aloilla tarvitaan etenkin niiden täytäntöönpanoon liittyviä lisätoimia; katsoo tämän tavoitteen edellyttävän perussopimusten ja johdetun oikeuden yhdenmukaista soveltamista koko EU:ssa; on siksi samaa mieltä siitä, että osallistumattomuuslausekkeita ja erityisjärjestelyitä olisi vältettävä ja ne olisi mahdollisuuksien mukaan poistettava; pyytää komissiota ja neuvoston puheenjohtajavaltiota täyttämään paremmin velvoitteensa ja antamaan parlamentille tietoja ”välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa” ennen kansainvälisten sopimusten tekemistä; pitää valitettavana, että entiseen kolmanteen pilariin sisältyneiden säädösten saattaminen uuden normihierarkian – perussäädösten, delegoitujen säädösten ja täytäntöönpanosäädösten – mukaisiksi Lissabonin sopimusta ja uutta institutionaalista rakennetta vastaavalla tavalla on viivästynyt,

---

¹ EUVL C 285 E, 21.10.2010, s. 12.

² EUVL C 115, 4.5.2010, s. 1.

Komission aloiteoikeus ja tavallinen lainsäätämisyjärjestys

2. katsoo, että tavallisen lainsäätämisyjärjestuksen käytön laajentaminen on parantanut lainsäädännön legitimiyyttä ja tuonut on sen lähemmäs kansalaisia, kun parlamentin vaikutusvaltaa ainoana suoraan valittuna unionin toimielimenä on lisätty; katsoo, että tavallisen lainsäätämisyjärjestuksen käytön vielä jäljellä olevat poikkeukset on poistettava perussopimuksen tulevan tarkistamisen yhteydessä;
3. panee merkille, että 20. huhtikuuta 2010 antamassaan tiedonannossa ”Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen toteuttaminen EU:n kansalaisten hyväksi – Toimintasuunnitelma Tukholman ohjelman toteuttamiseksi” (COM(2010)0171) komissio kehottaa ottamaan unionin kansalaisten päivittäiset huolenaiheet ja toiveet entistä määrätietoisemmin huomioon ja korostaa, että unionin on voitava reagoida odottamattomiin tapahtumiin, tartuttava nopeasti kiinni uusiin mahdollisuuksiin sekä ennakoitava uusia suuntauksia ja mukauduttava niihin;
4. muistuttaa, että EU:n tavallinen lainsäätämisyjärjestys on periaate, joka kattaa päätöksentekomenettelyn monilla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen liittyvän politiikan aloilla; toteaa, että perussopimuksen mukaan ”päätöksen tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia” ja että lisäksi tarvitaan entistä suurempaa joustavuutta; kehottaa komissiota käyttämään oikeuttaan lainsäädännön alullepanoon niin, että se noudattaa täysin perussopimusten mukaista toimivaltaansa ja niissä vahvistettuja periaatteita, kuten toissijaisuusperiaatetta, ja se toimii tiiviissä yhteistyössä lainsäädäntävallan käyttäjien kanssa;

Kansalliset parlamentit

5. katsoo, että kansalliset parlamentit osallistuvat yhä enemmän unionin toimintaan Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan N:o 1 (kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa) ja pöytäkirjan N:o 2 (toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta) mukaisesti ja että tämä on vaikuttanut myönteisellä tavalla erityisesti vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehitykseen ja toimivuuteen; katsoo tämän johtuvan siitä, että toissijaisuusperiaatteen noudattaminen on nyt taattu paremmin, sekä siitä, että Euroopan kansat osallistuvat demokraattiseen prosessiin laajemmin ja tiiviimmin, mikä tukee merkittäväällä tavalla lainsäädäntä ja unionin päätöksentekoa;
6. kehottaa vahvistamaan yhteistyötä ja vuoropuhelua kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välillä sekä yleisesti EU:n toimielinten ja elinten ja kansallisten parlamenttien välillä, jotta varmistetaan, että EU:n toimielimet ja elimet antavat mahdollisuuksien mukaan EU:n aloitteita koskevaa tietoa kansallisille parlamenteille suoraan ja nopeasti;

Euroopan parlamentin vaaleissa noudatettava yhdenmukainen vaalilainsäädäntö

7. panee merkille, että vaikei Euroopan parlamentin vaaleja koskevaa yhdenmukaista vaalimenettelyä koskevaa sopimusta ole vielä olemassa, vaalijärjestelmien asteittaista lähentymistä on kuitenkin nähtävissä, mikä johtuu etenkin EU:n tason poliittisten puolueiden ja poliittisten säätiöiden perustamisesta, toimista Euroopan tason perussäännön luomiseksi Euroopan tason poliittisia puolueita koskevien sääntöjen uudistamista koskevan komission ehdotuksen pohjalta ja kahden samanaikaisen

edustajantoimen kieltämisestä siten, että Euroopan parlamentin jäsenyys on yhteensopimaton kansallisen parlamentin jäsenyyden kanssa; kannustaa lisäämään ehdokkaiden nimeämiseen liittyvien menettelyjen avoimuutta, jotta taataan heidän riippumattomuutensa;

8. katsoo, että Euroopan parlamentin demokraattista tehtävää olisi tuotava paremmin esille julkisesti ja että uuden parlamentin valintaan liittyvissä vaalikampanjoissa olisi käsiteltävä todellisia eurooppalaisia haasteita;
9. toteaa näin ollen, että vaalimenettelyä on tulevaisuudessa uudistettava, jotta voidaan parantaa parlamentin legitimiyyttä ja tehokkuutta perussopimuksissa määritettyjen periaatteiden mukaisesti; katsoo, että tällaisella uudistuksella voidaan kannustaa EU:n kansalaisia osallistumaan Euroopan parlamentin vaaleihin siinä jäsenvaltiossa, jossa he asuvat, vaikkei heillä olisikaan tämän valtion kansalaisuutta;
10. on kuitenkin jo tyytyväinen 20. joulukuuta 2012 annettuun neuvoston direktiiviin 2013/1/EU direktiivin 93/109/EY muuttamisesta niille unionin kansalaisille, jotka asuvat jäsenvaltiossa mutta eivät ole sen kansalaisia, Euroopan parlamentin vaaleissa kuuluvaa vaalikelpoisuutta koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen osalta¹, jossa lievennetään niihin unionin kansalaisiin sovellettavia velvoitteita, jotka asuvat jäsenvaltiossa mutta eivät ole sen kansalaisia, jotta nämä voivat asettua ehdokkaaksi Euroopan parlamentin vaaleissa; kehottaa poistamaan byrokraattiset esteet, jotka edelleen haittaavat sellaisten EU:n kansalaisten osallistumista Euroopan parlamentin vaaleihin, jotka asuvat jossakin jäsenvaltiossa mutta eivät ole sen kansalaisia, ja kannustaa jäsenvaltioita tekemään yhteistyötä tämän EU:n demokraattiset normit vaarantavan ongelman poistamiseksi; muistuttaa, että on toteutettava lisätoimia, jotta taataan kaikille EU:n kansalaisille oikeus äänestää heidän tosiasiallisesta asuinvaltiostaan riippumatta;

Eurooppalainen kansalaisaloite

11. on tyytyväinen eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annettuun asetukseen², jolla EU:n kansalaisille annetaan samanlainen oikeus esittää politiikka-aloitteita kuin parlamentilla ja neuvostolla jo on;
12. katsoo, että kansalaisaloite voi olla keskeisenä välineenä sellaisten kysymysten löytämisessä, joita on käsiteltävä EU:n tasolla, ja se lisää poliittisten menettelyjen legitimiyyttä EU:ssa;
13. pitää kuitenkin valitettavana, että kansalaisaloitteiden järjestäjät ovat kohdanneet teknisiä ongelmia, ja kehottaa komissiota ratkaisemaan nämä ongelmat;
14. panee merkille kansalaisaloitteen tehokasta täytäntöönpanoa vaikeuttavat tekniset ongelmat mutta myös rahoitusongelmat, jotka johtuvat budjettivarojen puutteesta;

Tukholman ohjelman ja sen täytäntöönpanon arviointi

Perusoikeudet

---

¹ EUVL L 26, 26.1.2013, s. 27.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 211/2011, annettu 16. helmikuuta 2011, kansalaisaloitteesta (EUVL L 65, 11.3.2011, s. 1).

15. katsoo, että EU:n olisi edistettävä ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojelun korkeimman mahdollisen tason tarjoamista kaikille; katsoo, että kansalaisten oikeuksien edistämistä koskeva Tukholman ohjelman luku vastaa tätä tavoitetta; toteaa kuitenkin, että tämän luvun täytäntöönpanoa on tehostettava saavutetusta edistyksestä huolimatta;
16. panee merkille komission tiedonannon ja muistuttaa parlamentin hyväksymistä kannoista uusista EU-puitteista oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi, joilla parannetaan unionin valmiuksia löytää ratkaisu niin sanottuun ”Kööpenhaminan dilemmaan”, millä tarkoitetaan sitä, että unioni asettaa hyvin tiukkoja rajoituksia ehdokasvaltioille, mutta sillä ei ole käytännön keinoja valvoa tilannetta nykyisissä jäsenvaltioissa, ja joiden tavoitteena on oltava sen varmistaminen, että kaikki jäsenvaltiot noudattavat SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja yhteisiä arvoja Kööpenhaminan kriteerien jatkuvuuden varmistamiseksi perusoikeusviraston perustamista koskevan asetuksen¹ muuttamiseen saakka, kuten Euroopan parlamentti on toistuvasti pyytänyt;
17. ilmaisee tässä yhteydessä tyytyväisyytensä komission tiedonantoon uusista EU-puitteista oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi (COM(2014)0158) ja on valmis yhteistyöhön komission kanssa näiden puitteiden tehokasta täytäntöönpanoa varten; korostaa kuitenkin, että on edelleen tarpeen arvioida säännöllisesti, miten hyvin jäsenvaltiot noudattavat SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja EU:n perusarvoja; tunnustaa Venetsian komission asiantuntemukselle ja suosituksille annetun erityisaseman ja muistuttaa, että EU:n perusoikeusviraston, oikeudellisten verkostojen ja muiden riippumattomien asiantuntijaelinten olisi myös osallistuttava oikeusvaltioperiaatetta uhkaavien tekijöiden arviointiin;
18. on huolissaan siitä, että talouskriisi voi muuttua demokratiakriisiksi, ja katsoo, että tarvitaan vahvaa poliittista sysäystä ja demokraattisten instituutioiden avointa toimintaa kansallisella ja unionin tasolla, jotta voidaan puolustaa demokraattisia saavutuksia, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia ja jotta voidaan torjua populismin nousua Euroopassa ja vahvistaa EU:n kansalaisuutta entisestään; on huolissaan joidenkin avoimesti osoittamasta suvaitsemattomuudesta EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta kohtaan, kun ne pyrkivät heikentämään joidenkin uusien jäsenvaltioiden työntekijöiden oikeuksia;
19. katsoo, että on kiinnitettävä enemmän huomiota haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien erityiseen tilanteeseen samoin kuin rasismiin, muukalaisvihan, antisemitismiin, uskonnollisen suvaitsemattomuuden, islamin pelon, romanivastaisuuden, homofobian ja transfobian torjunnan vahvistamiseen;
20. katsoo, että on ensiarvoisen tärkeää hyväksyä ja panna tehokkaasti täytäntöön lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan viharikoksien, vihapuheen sekä niitä edistävien ja tukevien sekä niihin syyllistyvien tahojen vastaiset toimet; kehottaa kehittämään tällaista lainsäädäntöä edelleen noudattaen samalla täysin toissijaisuusperiaatetta;
21. pitää valitettavana, että romanien kansallisten integrointistrategioiden toteutus ei ole edistynyt ja että romaneihin suhtaudutaan edelleen rasistisesti ja syrjivästi kaikkialla EU:ssa, mihin liittyy myös romanilasten erottelu koulutuksessa; kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan toimiaan perusoikeuksien toteuttamiseksi ja romanien sosiaalisesti osallistamiseksi niin, että toteutetaan mahdollisimman pian neuvoston 9. joulukuuta 2013

---

¹ Neuvoston asetus (EY) N:o 168/2007, annettu 15. helmikuuta 2007, Euroopan unionin perusoikeusviraston perustamisesta (EUVL L 53, 22.2.2007, s. 1).

esittämät suositukset jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä¹; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita tukemaan romanijärjestöjä taloudellisesti ja ottamaan ne mukaan kaikkeen niihin vaikuttavaan politiikkaan;

22. korostaa, että perusoikeuksiin ja yhdenvertaiseen kohteluun sovelletaan yleismaailmallisuuden periaatetta; kehottaa neuvostoa siksi hyväksymään ehdotuksen syrjinnän vastaiseksi direktiiviksi; pitää valitettavana vammaisten osallistamista koskevan politiikan ja heidän oikeuksiensa huomioon ottamisen riittämättömyyttä;
23. pitää myönteisenä rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin 2012/29/EU² hyväksymistä ja toteaa, että tässä direktiivissä kiinnitetään erityistä huomiota heikossa asemassa olevien ryhmien, kuten naisten ja lasten, suojeluun; korostaa, että nämä ryhmät joutuvat toistuvasti kaikenlaisen väkivallan ja myös perheväkivallan uhreiksi; suosittelee tällaisten vakavien ihmisoikeusrikkomusten perusteellista tutkimista ja tunnistamista ja niiden tekijöiden asettamista syytteeseen; suhtautuu myönteisesti eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annetun direktiivin 2011/99/EU³ hyväksymiseen sekä ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU⁴ (ihmiskaupan vastainen direktiivi) hyväksymiseen; pyytää jäsenvaltioita siirtämään nämä direktiivit osaksi kansallista lainsäädäntöä ja panemaan ne täytäntöön mahdollisimman pian;
24. viittaa EU:n kansalaisten laajamittaista sähköistä valvontaa koskevaan tutkintaansa; toistaa vakavan huolen, jonka se esitti jo 4. heinäkuuta 2013 antamassaan päätöslauselmassa Yhdysvaltojen Kansallisen turvallisuusviraston (NSA) valvontaohjelmasta, eri jäsenvaltioiden valvontaelimistä ja ohjelmista eri jäsenvaltioissa ja niiden vaikutuksesta EU:n kansalaisten yksityisyydensuojaan⁵; katsoo laajamittaisen valvonnan olevan vakava haaste unionin periaatteille, kuten demokratialle, oikeusvaltiolle ja perusoikeuksille, ja vaatii järjestämään asianmukaisen ja tehokkaan parlamentaarisen ja oikeudellisen seurannan EU:n tasolla ja kansallisesti; pitää tärkeänä, että lisätään keskinäistä valvontaa erityisesti sen avulla, että hyväksytään tietosuojaa koskeva EU:n oikeudellinen kehys, joka takaa perusoikeuksien täyden kunnioittamisen; katsoo, että on toteutettava EU:n sisäisen turvallisuuden vaarantavaan valvontaan liittyviä toimia; kehottaa Eurooppa-neuvostoa käsittelemään Euroopan parlamentin Yhdysvaltojen NSA:n valvontaohjelmasta, valvontaelimistä eri jäsenvaltioissa ja vaikutuksesta EU:n kansalaisten perusoikeuksiin ja transatlanttiseen yhteistyöhön oikeus- ja sisäasioissa 12. maaliskuuta 2014 antamassa päätöslauselmassa esitettyjä suosituksia ja kehotuksia;
25. katsoo, että asianmukainen vastuuvollisuusprosessi on keskeisen tärkeä, jotta voidaan suojella ja edistää ihmisoikeuksia tehokkaasti ja harjoittaa oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvaa legitimiä ja tehokasta turvallisuuspolitiikkaa; kehottaa komissiota esittämään vastuuvollisuusmekanismeja, jonka tavoitteena on vahvistaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden valmiuksia ehkäistä, tutkia ja oikaista ihmisoikeusrikkomuksia EU:ssa ja erityisesti

---

¹ EUVL C 378, 24.12.2013, s. 1.

² EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57.

³ EUVL L 338, 21.12.2011, s. 2.

⁴ EUVL L 101, 15.4.2011, s. 1.

⁵ Hyväksytyt tekstit, P7_TA(2013)0322.

rikkomuksia, jotka liittyivät väitettyihin CIA:n vankikuljetuksiin ja laittomaan säilöönottoon Euroopan maissa;

26. korostaa, että unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti vahvistaa entisestään perusoikeuksien suojelua unionissa sellaisena kuin se taataan perusoikeuskirjassa ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä;
27. toteaa, että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen turvaa kansalaisille sekä muille henkilöille, joista unioni on vastuussa, unionin toiminnan suhteen samanlaisen suojan kuin heillä jo on yksittäisten jäsenvaltioiden toiminnan suhteen; huomauttaa, että tämä on merkittävää etenkin siksi, että jäsenvaltiot ovat siirtäneet unionille merkittävää toimivaltaa erityisesti vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alalla;
28. suhtautuu myönteisesti Euroopan neuvoston 47 jäsenvaltion ja Euroopan unionin sopimusluonnokseen EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja odottaa Euroopan unionin tuomioistuimen puoltavaa lausuntoa hyväksytystä tekstistä; kehottaa parlamenttia ja neuvostoa ratifioimaan sopimuksen pikaisesti Euroopan unionin tuomioistuimen lopullisen päätöksen jälkeen;
29. on tyytyväinen siihen, että ihmisoikeussopimukseen liittyminen tuo kansalaisille sekä muille henkilöille, joista unioni on vastuussa, arvokasta lisäsuojaa erityisesti vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta; painottaa, että liittymisneuvottelujen päätökseen saattamiselle on asetettu liian pitkä määräaika, ja pitää valitettavana, että EU ei ole vielä koskaan tosiasiallisesti liittynyt ihmisoikeussopimukseen; muistuttaa, että EU:n liittyminen riippuu paitsi sen jäsenvaltioiden myös muiden ihmisoikeussopimukseen kuuluvien valtioiden ratifioinnista; kehottaa kaikkia osapuolia ratifioimaan sopimuksen mahdollisimman pian;
30. tuomitsee voimakkaasti lukkiuttamis- ja viivästystoimet, joita EU:hun nähden on toteutettu Euroopan ihmisoikeussopimusta koskevissa liittymisneuvotteluissa; kehottaa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita nopeuttamaan menettelyjä, jotka koskevat EU:n liittymistä ihmisoikeussopimukseen, sekä torjumaan mahdollisia tulevia pyrkimyksiä horjuttaa ihmisoikeussopimuksen roolia sekä siihen liittyviä toimivaltuuksia suhteessa kansalaisten ja asukkaiden ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin;
31. kehottaa hyväksymään asiakirjojen saamista tutustuttavaksi koskevan asetuksen¹ uudelleentarkastelun parlamentin ehdotusten pohjalta;
32. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään uuteen tieto- ja viestintäteknologiaan perustuvia erityisiä välineitä syrjinnän vastaisten hyvien käytäntöjen jakamiseksi Euroopassa;
33. korostaa, että on tärkeää ottaa huomioon sukupuoleen liittyvä ulottuvuus kaikissa muun muassa vammaisten, maahanmuuttajien, romaniväestön ja muiden vähemmistöjen sekä syrjäytyneiden henkilöiden integroimista koskevissa strategioissa;

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1049/2001, annettu 30. toukokuuta 2001, Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi (EYVL L 145, 31.5.2001, s. 43).

Yksityis- ja rikosoikeudellinen yhteistyö

34. toteaa, että Tukholman ohjelmalla pyritään helpottamaan EU:n kansalaisten ja asukkaiden vapaata liikkuvuutta puolustamalla ja noudattamalla kaikkia Euroopan oikeusalueesta johtuvia oikeuksia ja velvoitteita ja että oikeudellinen yhteistyö on tärkein väline tämän tavoitteen saavuttamisessa;
35. toteaa, että oikeudellisten seikkojen, tuomioiden ja asiakirjojen vastavuoroisen tunnustamisen alalla tehdyt aloitteet ovat tässä mielessä hyvin tärkeitä, sillä vastavuoroinen tunnustaminen ei muuta jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmiä mutta se vähentää taloudellista ja byrokraattista rasitetta ja oikeudellisia esteitä kansalaisilta, perheiltä ja yrityksiltä, jotka käyttävät perussopimuksen mukaisia vapauksiaan, ja samalla kunnioitetaan oikeusvaltioperiaatetta sekä perusoikeuksia;
36. muistuttaa, että Tukholman ohjelmaan sisältyy merkittäviä siviilioikeuden alaan kuuluvia aloitteita, kuten tuomioiden helpompi tunnustaminen, testamenttien unionin laajuinen pätevyys, yleisten asiakirjojen hyväksymismenettelyjen helpottaminen, velkojen yksinkertaisempi rajat ylittävä periminen ja unionin aloitteet oikeudellisen koulutuksen alalla;
37. toteaa, että tällä alalla on toistaiseksi hyväksytty ainoastaan kolme säädöstä eli uudelleen laadittu Bryssel I -asetus¹, perintöasetus² ja Rooma III -asetus³, joista ainoastaan kolmas on nykyään sovellettavissa, ja että vaikka komissio on antanut lukuisia ehdotuksia Tukholman ohjelmassa esitetyn kehotuksen mukaisesti, monet tärkeät ehdotukset ovat vielä tulematta, mukaan lukien virkatodistusten vaikutusten vastavuoroista tunnustamista ja 14. yhtiöoikeusdirektiiviä koskevat ehdotukset;
38. katsoo vastavuoroisen tunnustamisen edellyttävän sitä, että kansalaiset ja oikeusalan ammattilaiset luottavat toisen maan oikeuslaitoksiin; panee merkille, että sellaisen todella eurooppalaisen oikeuskulttuurin vahvistamisella, jossa noudatetaan täysin perusoikeuksia sekä toissijaisuusperiaatetta ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta, sekä yhteisten normien määrittämisellä ja muita oikeusjärjestelmiä koskevan ymmärtämyksen parantamisella etenkin koulutuksen avulla on erittäin tärkeä rooli vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen tukemisessa; toteaa, että vastavuoroinen tunnustaminen ja keskinäinen luottamus voivat vähitellen muuttaa jäsenvaltioiden yksityisoikeuden perinteitä, kun jäsenvaltiot vaihtavat keskenään parhaita käytäntöjä; katsoo, ettei tällainen vaihto saa vähentää kansallisten oikeudellisten perinteiden arvoa;

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012, annettu 12. joulukuuta 2012, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (uudelleenlaadittu toisinto) (EUVL L 351, 20.12.2012, s.1).

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 650/2012, annettu 4. heinäkuuta 2012, toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta (EUVL L 201, 27.7.2012, s. 107).

³ Neuvoston asetus (EU) N:o 1259/2010, annettu 20. joulukuuta 2010, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta avio- ja asumuseroon sovellettavan lain alalla (EUVL L 343, 29.12.2010, s. 10).

39. panee merkille, että yksityisoikeuden alalla tehtävät lainsäädäntöaloitteet ovat tähän asti keskittyneet enimmäkseen aineelliseen oikeuteen; kehottaa jatkossa kiinnittämään enemmän huomiota prosessioikeuteen;
40. kannustaa komissiota työskentelemään tehokkaasti sen puolesta, että laaditaan tuomioita koskeva kansainvälinen yleissopimus, jolla olisi vastaavat tavoitteet kuin Bryssel I -asetuksella;
41. pitää myönteisenä ehdotusta direktiiviksi julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta¹; painottaa tarvetta torjua sitkeästi jatkuvaa ”lasikattoilmiötä”, joka on yksi suurimmista esteistä naisten urakehitykselle;
42. pitää myönteisenä komission ehdotusta asetukseksi kansalaisten ja yritysten vapaan liikkuvuuden edistämiseksi yksinkertaistamalla tiettyjen yleisten asiakirjojen tunnustamista, mikä poistaa byrokratian ja EU:n toimielinten ja kansalaisten välisen kuilun;
43. kehottaa komissiota aikaisempien sitoumusten mukaisesti ja parlamentin toistuvasti esittämien pyyntöjen johdosta noudattamaan olemassa olevia suunnitelmia ja esittämään kattavan ehdotuksen asetukseksi kaikkien siviilisäädyn osoittavien kansallisten asiakirjojen pätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta, jotta poistetaan syrjivät oikeudelliset ja hallinnolliset esteet niiltä sekä mies- että naispuolisilta kansalaisilta ja heidän perheiltään, jotka haluavat käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen; kehottaa myöntämään EU:n kansalaisille ja asukkaille sekä heidän perheilleen kaikkialla unionissa voimassa olevia oikeuksia, jotka liittyvät useilla unionin lainkäyttöalueilla oikeudellisesti tunnustettuihin siviilisäätöihin;
44. toistaa kehotuksensa hyväksyä kansainvälisen yksityisoikeuden eurooppalainen säännöstö;
45. kehottaa komissiota kehittämään edelleen sähköistä oikeudenkäyttöä koskevaa ohjelmaa, jonka avulla oikeudelliset tiedot ja oikeussuojakeinot ovat suoraan kansalaisten saatavilla internetissä;
46. toteaa, että epäiltyjen ja syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten oikeuksien vahvistamista rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevassa etenemissuunnitelmassa on edistytty, mukaan lukien oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä² ja tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä³ annettujen direktiivien sekä oikeudesta asianajajaan rikosoikeudenkäyntimenettelyissä annetun

---

¹ COM(2012)0614.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU, annettu 20. lokakuuta 2010, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 280, 26.10.2010, s. 1).

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU, annettu 22. toukokuuta 2012, tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 142, 1.6.2012, s. 1).

direktiivin¹ hyväksyminen; kehottaa saattamaan ne nopeasti ja asianmukaisesti kansallisen lainsäädännön osaksi ja kehottaa kouluttamaan valtion virkamiehiä, tuomareita, syyttäjiä ja puolustusasianajajia; toteaa, että tällaiset toimet ovat keskeisellä sijalla rikosasioita koskevan EU:n oikeudellisen yhteistyön asianmukaisen toiminnan kannalta etenkin, mitä tulee vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuvien toimien täytäntöönpanoon, kuten eurooppalaiseen pidätysmääräykseen, ja toteaa, että on tärkeää kehittää epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien suojaamista; panee merkille oikeusapua, syyttömyysolettamaa ja lapsia koskevia takeita koskevat ehdotukset; on painokkaasti sitä mieltä, että erityisesti oikeusapu on taattava tosiasiallisesti, jotta varmistetaan oikeudesta asianajajaan annetun direktiivin tehokas täytäntöönpano; kehottaa käsittelemään todistajien ja ilmiantajien suojelua; kehottaa asettamaan Tukholman jälkeisessä ohjelmassa etusijalle epäiltyjen ja syytettyjen prosessuaalisten oikeuksien vahvistamisen ja muistuttaa, ettei etenemissuunnitelma ole kaikenkattava;

47. pitää valitettavana, että on toteutettava lisätoimia liittyen tutkintavankeuteen, hallinnollisiin pidätyksiin ja alaikäisten pidätyksiin, jotka eivät useissa jäsenvaltioissa täytä ihmisoikeusnormeja eivätkä muita kansainvälisiä normeja; toteaa, että on syytä arvioida voimassa oleviin puitepäätöksiin liittyvien muiden kuin lainsäädäntötoimien vaikuttavuutta, tunnustaa laaja-alaisesti tutkintavankeutta koskevaan sääntelyyn ja käytäntöön unionissa liittyvät ongelmat, jotka on havaittu osana komission kuulemista, ja sitoutua tarkistamaan täytäntöön pantavissa olevien tutkintavankeuteen liittyvien vähimmäistason normien vahvistamista lainsäädäntötoimien välityksellä; kehottaa komissiota tarkistamaan tällaisten tutkintavankeuteen, hallinnollisiin pidätyksiin ja alaikäisten pidätyksiin liittyvien normien vahvistamista lainsäädäntötoimien välityksellä;
48. on vakuuttunut siitä, että on ensisijaisesti pyrittävä EU:n rikosoikeudellisen alueen kehittämiseen sovellettavien periaatteiden yhdenmukaisuuteen ja että EU:n toimielinten on tehtävä keskenään tiivistä yhteistyötä tässä asiassa, kuten todetaan parlamentin 22. toukokuuta 2012 antamassa päätöslauselmassa EU:n lähestymistavasta rikosoikeuteen²;
49. katsoo, että jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta on vahvistettava yhdenmukaistamalla perusoikeuksien kunnioittamista rikosoikeudellisten menettelyjen yhteydessä, toteuttamalla yhteisiä toimia, joilla varmistetaan oikeudenkäytön ja vankilahallinnon asianmukaisuus, mikä on usein syynä jäsenvaltioiden väliseen luottamuspulaan, ja ettei vastavuoroisessa tunnustamisessa ja EU:n rikoslainsäädännön yhdenmukaistamisessa voida edetä, ellei saada vakavasti otettavaa palautetta näiden sääntöjen soveltamisesta jäsenvaltioissa;
50. suhtautuu myönteisesti ehdotukseen neuvoston asetukseksi Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta (COM(2013)0534); uskoo vakaasti, että Euroopan syyttäjänviraston perustaminen on tärkeä askel kehitettäessä EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/48/EU, annettu 22. lokakuuta 2013, oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin (EUVL L 294, 6.11.2013, s. 1).

² EUVL C 264 E, 13.9.2013, s. 7.

aluetta edelleen; pitää lisäksi myönteisenä ehdotusta asetukseksi Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) (COM(2013)0535);

51. katsoo, että tarvitaan lisätoimia, jotta voidaan panna täytäntöön rikosoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanon vastavuoroisen tunnustamisen periaate;
52. katsoo, että tehokas, käytettävissä oleva, oikeudenmukainen ja perusoikeuksia kunnioittava oikeusjärjestelmä on tärkeä demokratiaa, luottamusta ja kansalaisten hyvinvointia sekä kukoistavaa taloutta edistävä tekijä;
53. pitää myönteisinä EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden jatkuvia pyrkimyksiä edistää Kansainvälisen rikostuomioistuimen tukemista kaikkialla maailmassa sekä sen kanssa tehtävää yhteistyötä keskeisenä keinona varmistaa, että rikoksen uhrit saavat oikeutta kansainvälisen oikeuden mukaisesti, ja edistää kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuslainsäädännön kunnioittamista; kehottaa kaikkia jäsenvaltioita tekemään Kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa puitesopimuksia erityisesti todistajien siirtämisestä, väliaikaisesta vapauttamisesta, vapautettujen henkilöiden siirtämisestä ja tuomioiden täytäntöönpanosta; kehottaa Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön sopimusvaltioina olevia EU:n jäsenvaltioita varmistamaan, että Kansainvälisellä rikostuomioistuimella on käytettävissään tarvittavat resurssit, jotta se voi täyttää tehtävänsä ja jakaa oikeutta päättäväisesti, oikeudenmukaisesti ja avoimesti;
54. korostaa, että on tärkeää antaa asianmukaista koulutusta virkamiehille (poliisit, terveydenhuoltohenkilökunta, oikeuslaitosten työntekijät jne.), jotka voivat joutua tilanteeseen, jossa henkilön fyysisen, psyykkisen ja seksuaalisen koskemattomuuden voidaan katsoa olevan uhattuna, etenkin sukupuoleen perustuvan väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten osalta; kehottaa jäsenvaltioita tukemaan kansalaisyhteiskunnan, erityisesti kansalaisjärjestöjen, naisjärjestöjen ja muiden erityistä tukea tarjoavien vapaaehtoisjärjestöjen työtä sekä tekemään näiden kanssa yhteistyötä ja auttamaan sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi joutuneita naisia;
55. kehottaa jäsenvaltioita ratifioimaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Istanbulin yleissopimuksen; kehottaa lisäksi komissiota ehdottamaan neuvotteluohjeita EU:n liittymiseksi kyseiseen sopimukseen viipymättä;

Sisäinen turvallisuus

56. panee merkille, että jäsenvaltiot ja komissio ovat saaneet edistystä aikaan sisäisen turvallisuuden strategian sekä vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan EU:n toimintapoliittisen syklin yhteydessä etenkin seuraavilla aloilla: terrorismin torjunta, rajat ylittävä järjestäytynyt rikollisuus (talousrikollisuus mukaan lukien), tietoverkkorikollisuus ja tietoverkkojen mahdollistama rikollisuus, kuten lapsipornografia, elintärkeän infrastruktuurin suojeleminen sekä korruption, rahanpesun, terroristien rahoituksen, väkivaltaisen radikalisoitumisen ja laittoman asekaupan torjunta; korostaa kuitenkin, että kaikilla näillä aloilla tarvitaan edelleen kehitystä;
57. korostaa, että ihmiskauppa on vakava rikos, joka kohdistuu erityisesti naisiin joka loukkaa ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa ja jota unioni ei voi hyväksyä; pitää valitettavana, että Euroopan unioniin ja unionista pois suuntautuvan ihmiskaupan uhrien määrä kasvaa, vaikka ihmiskaupan vastainen direktiivi tuli voimaan joulukuussa 2011; kehottaa EU:n

jäsenvaltioita lisäämään ponnistelujaan tämän huolestuttavan suuntauksen hillitsemiseksi varmistamalla, että direktiivin mukaisesti laaditaan yhteinen, koordinoitu ja kunnianhimoinen eurooppalainen strategia sekä kehitetään ja toteutetaan lainsäädäntöä ja toimenpiteitä ihmisten salakuljetuksen, ihmiskaupan ja kansainvälisten järjestäytyneiden rikollisverkostojen torjumiseksi tällä alalla siten, että keskitytään erityisesti naisiin ja alaikäisiin; painottaa, että ihmiskaupan, pakkotyön ja laittoman maahanmuuton sekä ihmisten salakuljetuksen torjumiseksi toteutettavissa toimenpiteissä on keskityttävä ongelman perussyihin;

58. pitää valitettavana, että EU:n CBRN-turvallisuutta (kemiallinen, biologinen sekä säteily- ja ydinturvallisuus) koskevaa toimintasuunnitelmaa vuosille 2010–2013 (COM(2009)0273) ei toteutettu kokonaan eikä sisällytetty jäsenvaltioiden kansalliseen politiikkaan; kehottaa siksi EU:ta ja jäsenvaltioita lujittamaan alueellista ja Euroopan tason yhteistyötä ja koordinoitua CBRN:n alalla ja kehottaa tässä mielessä neuvostoa varmistamaan kansallisten viranomaisten ja terrorisminvastaisen toiminnan koordinaattorin välisen koordinoinnin;
59. kehottaa komissiota tehostamaan ja vahvistamaan toimiaan unionin taloudellisten etujen suojelemiseksi ja saattamaan päätökseen viivästyneen Euroopan petostentorjuntaviraston uudistuksen niin, että siinä otetaan täysimääräisesti huomioon tietosuojaja epäiltyjen oikeudet ja että se perustuu asianmukaisesti rikollisuuden määritelmiin;
60. pitää myönteisenä sopimusta, joka on saavutettu liittyen rikoshyödyn jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista Euroopan unionissa koskevaan direktiiviehdotukseen (COM(2012)0085); toteaa, että rikoksen tuottaman hyödyn takavarikoiminen on yksi tehokkaimmista keinoista, joilla torjutaan rikollisjärjestöjen toimintaa;
61. uskoo vakaasti, että EU:n terrorisminvastaisessa politiikassa on käsiteltävä Euroopan yhteiskuntien ryhmien ja yksilöiden radikalisoitumista sekä havaittavissa olevaa suuntausta kohti terroritoiminnan individualisaatiota yhteiskunnissamme; kehottaa koordinoimaan entistä paremmin kaikkia EU:n yksiköitä, joiden vastuulla on EU:n terrorisminvastaisen politiikan täytäntöönpano, eli EU:n terrorisminvastaisen toiminnan koordinaattoria, Europolia, sisäisen turvallisuuden operatiivisen yhteistyön pysyvää komiteaa (COSI), terrorismia käsittelevää työryhmää (External Aspects) (COTER) ja Eurojustia;
62. pitää valitettavana, että komission 10. huhtikuuta 2013 antamassa tiedonannossa ”Toinen kertomus EU:n sisäisen turvallisuuden strategian täytäntöönpanosta” (COM(2013)0179) suhtaudutaan varsin kriittikittömästi sisäisen turvallisuuden strategian osalta toteutettuihin toimiin ja vahvistetaan uudelleen samat tavoitteet kuin marraskuussa 2010 annetussa ensimmäisessä tiedonannossa ottamatta huomioon etenkin perusoikeuskirjan sisällyttämisen seurauksia, jotka kohdistuvat näiden artiklojen suurimman osan tapauksessa Euroopan kansalaisiin ja kaikkiin EU:n alueella oleviin henkilöihin;
63. muistuttaa, että Euroopan parlamentti on nyt täysivaltainen institutionaalinen toimija turvallisuuspolitiikan alalla ja että näin ollen parlamentilla on oikeus osallistua aktiivisesti sisäisen turvallisuuden strategian piirteiden ja painopisteiden määrittämiseen sekä näiden välineiden arvioimiseen muun muassa sisäisen turvallisuuden strategian täytäntöönpanon valvonnalla, jota Euroopan parlamentti, kansalliset parlamentit ja neuvosto toteuttavat yhdessä SEUT-sopimuksen 70 ja 71 artiklan mukaisesti; katsoo, että parlamentin olisi oltava ratkaisevassa asemassa sisäisten turvallisuuspolitiikkojen arvioinnissa ja

määrittelyssä, koska niillä on syvälinen vaikutus kaikkien EU:ssa asuvien perusoikeuksiin; korostaa siksi tarvetta varmistaa, että nämä politiikat kuuluvat Euroopan unionin ainoan demokraattista valvontaa harjoittavan suoraan valitun toimielimen toimivaltaan;

64. katsoo, että tehokas sisäisen turvallisuuden strategia edellyttää, että arvioidaan asianmukaisella tavalla sisäistä turvallisuutta koskevien politiikkojen ja lainsäädännön täytäntöönpanoa, vaikutuksia ja konkreettisia tuloksia, analysoidaan ratkaisua vaativia uhkia, otetaan huomioon suhteellisuus- ja tarpeellisuusperiaate ja käydään demokraattista keskustelua;
65. toteaa, että nykyinen sisäisen turvallisuuden strategia on voimassa vuoteen 2014 saakka; kehottaa komissiota alkamaan valmistella vuosia 2015–2019 koskevaa uutta sisäisen turvallisuuden strategiaa, jossa otetaan huomioon Lissabonin sopimuksen voimaantulo ja perusoikeuskirjan sisällyttäminen unionin oikeuteen; pyytää, että ennen uuden strategian hyväksymistä neuvosto ottaa asianmukaisella tavalla huomioon parlamentin panoksen uuden sisäisen turvallisuuden strategian laatimiseen; panee tässä yhteydessä merkille Europolin analyysit sen riskianalyysi mukaan lukien;
66. toteaa, että rajat ylittävät rikokset lisääntyvät EU:ssa, ja korostaa tämän vuoksi sitä, että on tärkeää antaa riittävä rahoitus lainvalvontaa koskevan yhteistyön alalla toimiville virastoille; katsoo, että nykyinen tilanne, jossa käytetään erilaisia asiakirjoja, kanavia ja välineitä eurooppalaista lainvalvontaa koskevien tietojen vaihtoon, on monimutkainen ja hajanainen ja johtaa käytettävissä olevien välineiden tehottomuuteen ja riittämättömään demokraattiseen valvontaan ja seurattavuuteen EU:n tasolla; kehottaa suuntamaan katset tulevaisuuteen sen osalta, miten lainvalvontatietojen jakamista voidaan kehittää ja optimoida EU:ssa samalla kun taataan perusoikeudet ja tehokas tietosuoja; toteaa, että on syytä vahvistaa lainvalvontaviranomaisten välistä luottamusta tiedonvaihdon edistämiseksi;
67. vastustaa ajatusta ennakoivasta poliisitoiminnasta silloin, kun ei ole alustavaa epäilyä, erityisesti EU:n matkustajarekisteriä koskevaa ehdotusta ja ajatusta EU:n terrorismin rahoituksen jäljittämisjärjestelmästä; kehottaa komissiota kumoamaan tietojen säilyttämistä koskevan direktiivin¹;
68. kehottaa komissiota rohkaisemaan jäsenvaltioita perustamaan tunnetuille prostituutioalueille tukikeskuksia, jotka tarjoaisivat uhreille välitöntä psykologista ja fyysistä apua;
69. kehottaa komissiota esittämään pikaisesti ehdotuksia, joiden perusteella kolmannen pilarin nojalla hyväksytyt rajat ylittävän poliisiyhteistyön välineet – kuten Prümin päätös ja Ruotsin aloite – saatetaan Lissabonin sopimuksen oikeudellisen kehyksen alaisuuteen;
70. pitää myönteisenä uutta Europol-asetusta koskevaa komission ehdotusta, joka perustuu Lissabonin sopimuksen mukaiseen uuteen oikeusperustaan; toivoo, että tämä tärkeä lainsäädännöllinen asia etenee nopeasti ja täysin perussopimuksen periaatteiden

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/24/EY, annettu 15. maaliskuuta 2006, yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tai yleisten viestintäverkkojen yhteydessä tuotettavien tai käsiteltävien tietojen säilyttämisestä ja direktiivin 2002/58/EY muuttamisesta (EUVL L 105, 13.4.2006, s. 54).

mukaisesti niin, että Europol voi täyttää entistä tehokkaammin tehtävänsä rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa;

71. pitää valitettavana, ettei Euroopan unionilla vielä ole asianmukaisia resursseja luonnonkatastrofien tai ihmisen aiheuttamien katastrofien ehkäisemiseksi ja niihin reagoimiseksi;

Ulkorajat ja viisumit

72. on tyytyväinen, että neuvottelut Schengen-alueen hallinnointia koskevasta lainsäädäntöpaketistä on saatu päätökseen; kehottaa komissiota täyttämään täysin tehtävänsä Schengen-aluetta koskevien arviointien koordinaattorina sekä perussopimusten valvojana, jotta vältetään kaikki tilanteet, jotka voisivat vaarantaa Schengen-alueen toiminnan; muistuttaa, että Schengen-alue on riippuvainen keskinäisestä luottamuksesta ja siitä, että kukin jäsenvaltio täyttää velvoitteensa myös ulkorajojen valvonnan suhteen Schengen-ajasäännösten mukaisesti uusinta käytettävissä olevaa tekniikkaa käyttäen; muistuttaa, että on tärkeää torjua laitonta ihmiskauppaa ja salakuljetusta rajoilla ja erityisesti laittoman maahantulon järjestämistä; toistaa kantansa, että Schengen-alue olisi viipymättä laajennettava kattamaan myös Romania ja Bulgaria;
73. katsoo, että tarkastusten puuttuminen sisärajoilta on yksi tärkeimmistä Euroopan yhdentymisen saavutuksista; pyytää komissiota kiinnittämään erityistä huomiota siihen, ettei sisärajoilla tehdä tarkastuksia, ja vastustaa jyrkästi kaikki unionin säännösten vastaisia yrityksiä rajoittaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta;
74. toteaa, että Schengen-alue on ainutlaatuinen ja sitä on kehitetty tähän asti vähitellen; katsoo kuitenkin, että on pohdittava sen kehittämistä myös pitkällä aikavälillä; katsoo, että tulevaisuudessa Schengen-alueen ulkorajojen valvonta on hoidettava eurooppalaisten rajavartioiden tuella, joiden koulutukseen on sisällytettävä ihmisoikeuksia koskevat normit;
75. on tyytyväinen Frontexin toimeksiannon uudistamiseen ja Eurosuria koskevaan sopimukseen; on tyytyväinen merirajojen valvontaa koskeviin uusiin sääntöihin, joiden myötä etusijalle on asetettu myös maahanmuuttajien hengen pelastaminen sekä maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksien kunnioittaminen, palautuskiellon periaate mukaan luettuna; muistuttaa jälleen, että kansainvälinen oikeus, unionin säännöstö ja erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö olisi otettava huomioon unionin ja sen jäsenvaltioiden interventioissa avomerellä ja toteutettaessa unionin ulkorajojen valvontaa;
76. tuntee syvää surua ja murhetta EU:n ulkorajoilla ja erityisesti Välimerellä tapahtuneiden traagisten hengenmenetysten johdosta; toteaa jälleen, että Lampedusan edustan tapahtumien olisi todella oltava käännekohta EU:lle ja että ainoa keino estää uudet tragediat on hyväksyä solidaarisuuteen ja vastuullisuuteen perustuva koordinoitu toimintatapa, jota tuetaan yhteisillä välineillä;
77. pyytää komissiota tiedottamaan vastaanottokeskusten tilanteesta ja niiden ihmisoikeustilanteesta sekä tekemään tällaisten keskusten tulevaa toimintaa koskevia aloitteita;

78. pitää hälyttävänä, että laittomien maahanmuuttajien pyrkiessä EU:n alueelle menehtyy yhä enemmän ihmisiä etenkin merellä ja että ihmisoikeuksia loukataan yhä useammin; pyytää, että komissio antaa parlamentille tiedon ennen Frontexin ja kolmansien maiden välisten sopimusten tekemistä; vaatii, että tällaisiin sopimuksiin on sisällytettävä tiukat takeet, joilla varmistetaan ihmisoikeusnormien täysimääräinen kunnioittaminen, myös palauttamisen sekä yhteisten partiointi-, etsintä-, pelastus- ja pysäyttämisooperaatioiden yhteydessä;
79. muistuttaa Frontexin ja Euroopan poliisiakatemian keskeisestä asemasta lainvalvontahenkilöstön ja rajavartijoiden kouluttamisessa kunnioittamaan muuttajien ihmisoikeuksia unionin oikeus- ja lainvalvontajärjestelmää täytäntöönpannassa;
80. antaa voimakkaan tukensa Eurooppa-neuvoston kehoitukselle vahvistaa Frontexin asemaa Tukholman ohjelman mukaisesti, jotta voidaan lisätä sen valmiuksia reagoida tehokkaammin muuttuviin muuttovirtoihin;
81. pitää valitettavana toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) viivästynyttä käyttöönottoa ja sen kasvaneita kustannuksia; on tyytyväinen viisumitietojärjestelmän käyttöönoton jatkamiseen ja eu-LISA-viraston perustamiseen näiden järjestelmien operatiivista hallintoa varten; korostaa, että näiden uusien järjestelmien on nyt kestävä päivittäistä käyttöä; muistuttaa jälleen, että uusia rajaturvallisuusvälineitä tai suuria tiedontallennusjärjestelmiä olisi otettava käyttöön vasta, kun olemassa olevat välineet ovat välttämättömiä, täysin toimivia, turvallisia ja luotettavia; on hyvin huolissaan ilmoitetuista Schengen-tietojärjestelmää koskevista tietomurroista ja katsoo, että olisi keskusteltava suurten Euroopan tason tietojärjestelmien hallintoon ja käyttöön liittyvien toimien ulkoistamisesta; kehottaa komissiota esittämään ajoissa arvion tällaisista järjestelmistä, joista säädetään asiaa koskevissa säädöksissä; pitää valitettavana kehityksen puutetta liittyen matkustusasiakirjojen hankkimista varten tarvittaviin turvallisiin asiakirjoihin;
82. on tyytyväinen viisumisäännösten liittyvää kehitykseen mutta kehottaa samalla parantamaan nykyisten sääntöjen täytäntöönpanoa; katsoo, että yhteiset viisumikeskukset ovat osoittautuneet hyödylliseksi välineeksi, josta voi tulla jatkossa standardi; katsoo, että toimielinten välisellä keskustelulla yhteisen viisumipolitiikan tavoitteista olisi määritettävä jatkotoimet liittyen viisumimenettelyjen yhdenmukaistamiseen ja yhteisiä sääntöjä viisumien myöntämiselle; kehottaa tekemään lisää viisumiensaantia helpottavia sopimuksia ja kehottaa seuraamaan ja parantamaan jo olemassa olevia sopimuksia;
83. kehottaa jäsenvaltioita soveltamaan nykyistä viisumisäännöstöä ja Schengen-rijasäännöstöä, jotka mahdollistavat humanitaaristen viisumien myöntämisen, ja kehottaa helpottamaan väliaikaisen suojan tarjoamista kolmansissa maissa vaarassa oleville ihmisoikeuksien puolustajille;
84. kehottaa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita lisäämään työntekijöiden liikkuvuutta sallimalla väliaikaiset viisumit ja helpottamalla jo järjestelmässä olevien uudelleenhakuprosessia; katsoo, että se lisäisi tehokkaasti työntekijöiden liikkuvuutta takaamalla oikeusvarmuuden ja lisäämällä EU:n sisäistä liikkuvuutta;
85. kehottaa komissiota parantamaan edelleen nykyisiä unionin ja sen itänaapurien välisiä viisumimenettelyjen helpottamista koskevia sopimuksia ja työskentelemään

viisumivapaan matkustusalueen puolesta ihmisten välisten suorien yhteyksien mahdollistamiseksi;

Turvapaikka- ja maahanmuuttoasiat

86. muistuttaa Eurooppa-neuvoston korostaneen Tukholman ohjelmassa, että ”hyvin hallittu muuttoliike voi hyödyttää kaikkia osallisia”; odottaa lisää kehitystä laillista muuttoliikettä koskevan lainsäädännön hyväksymisessä ja pyytää tulevaisuudessa toteuttamaan tehokkaampia toimenpiteitä väestökehityksen haasteisiin ja talouden tarpeisiin vastaamiseksi; katsoo myös, että maahanmuuttajien kotouttamiseen on kiinnitettävä enemmän huomiota;
87. kehottaa unionin toimielimiä ja jäsenvaltioiden hallituksia lisäämään EU:n maahanmuuttoportaalia koskevaa tietämystä suuren yleisön ja työnantajien keskuudessa; kehottaa komissiota valvomaan sinistä korttia koskevan direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ja esittämään kertomuksen sen soveltamisesta direktiivissä säädetyllä tavalla;
88. kehottaa lisäämään pikaisesti avoimuutta ja vaatimaan, että kukin jäsenvaltio raportoii vuosittain kunkin yksittäisen vähemmistöryhmän edistymisestä työmarkkinoille integroitumisessa sekä tasa-arvopolitiikan vaikutuksista; kehottaa komissiota laatimaan suuntauksista vuotuisen kertomuksen, jossa käsitellään tavoitteiksi asetettuja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevia sovittuja ja vertailukelpoisia indikaattoreita, jotka koskevat muun muassa uusien tulokkaiden, pitkäaikaisten asukkaiden, maan kansalaisuuden saaneiden maahanmuuttajien sekä maahanmuuttajien lasten tilanteen EU:n laajuista seurantaa eriteltynä tasa-arvoperusteiden (etnisten/rodullisten tai uskontoon/vakaumukseen, sukupuoleen, ikään, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvien seikkojen) mukaan, jotta voidaan mitata sosiaalista osallisuutta koskevan politiikan edistymistä pidemmällä aikavälillä; katsoo, että tätä tarkoitusta varten olisi sovellettava avointa koordinoitimenetelmää;
89. toteaa, että viimeaikaiset muutokset ja kuohunta Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä ovat lisänneet painetta EU:n itä- ja etelärajoilla;
90. on tyytyväinen turvapaikkoja koskevan lainsäädäntöpaketin hyväksymiseen; kehottaa komissiota valvomaan, että jäsenvaltiot panevat lainsäädäntöpaketin asianmukaisesti täytäntöön sen soveltamis päivästä alkaen, ja kehottaa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kansallinen lainsäädäntö on oikeuskäytännön mukaista; ehdottaa, että Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto sisällyttää vastedes tällaisen uuden lainsäädännön osaksi koulutustaan;
91. kehottaa perustamaan Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirastoon sukupuoleen liittyvien kysymysten yhteispisteen;
92. pitää valitettavana jatkuvaa ja järjestelmällistä käytäntöä, jossa maahanmuuttajia pidetään säilöönottokeskuksissa, mitä YK:n ihmisoikeusneuvosto hiljattain korosti; kehottaa kehittämään edelleen ja ottamaan käyttöön vaihtoehtoja säilöönnotolle, kuten paperittomien maahanmuuttajien laillistaminen selkeiden perusteiden mukaisesti;

93. katsoo, että tulevaisuudessa olisi harkittava Dublinin yleissopimukseen perustuvan järjestelmän yhteydessä mahdollisuutta keskeyttää siirrot jäsenvaltioihin, joihin kohdistuu huomattavia maahanmuuttopaineita;
94. pitää erittäin valitettavana, ettei jäsenvaltioiden yhteisvastuun ja oikeudenmukaisen vastuunjaon periaatetta ole noudatettu SEUT-sopimuksen 80 artiklan mukaisesti; katsoo, että tulevaisuudessa tarvitaan tehokkaampia ja konkreettisempia toimenpiteitä etenkin jäsenvaltioissa, joissa on enemmän maahanmuuttajia ja turvapaikkahakemuksia; kehottaa ottamaan käyttöön yhtenäisen, vapaaehtoisen ja pysyvän EU:n sisäisen uudelleensijoittamista koskevan ohjelman kansainvälistä suojelua saaville;
95. katsoo, että turvapaikkapolitiikan ulkoista ulottuvuutta on laajennettava uudelleensijoittamisen ja suojattua maahantuloa koskevien menettelyjen yhteydessä; pitää valitettavana, että jäsenvaltiot ovat tähän asti osallistuneet uudelleensijoittamiseen vain rajoitetusti;
96. pitää erityisen huolestuttavana EU:n takaisinottosopimusten mukaisesti takaisinotettujen kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden kohtaloa, mukaan lukien määräämättömän ajan kestävä säilöönotto, oikeudellisesti epäselvä tilanne tai palauttaminen alkuperämaahan, ja pyytää, että kolmansien maiden kansalaisia koskeva lauseke poistetaan mainituista sopimuksista; korostaa takaisinottosopimuksista tehdyssä komission arvioinnissa annettujen suositusten täytäntöönpanon merkitystä;

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen ulkoinen ulottuvuus

97. pitää tärkeänä, että vahvistetaan unionin politiikan ulkoista ulottuvuutta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, ja kehottaa vahvistamaan kolmansien valtioiden kanssa tehtävää yhteistyötä kaikilla tasoilla turvallisuuden, maahanmuuton, perusoikeuksien ja rajavalvonnan alalla;
98. huomauttaa, että Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden olisi jatkettava maahanmuuton integroimista kehitysyhteistyöhön sekä kumppanuussopimusten vahvistamista, jotta edistetään yhteistyötä EU:n ulkopuolisten alkuperä- ja kauttakulkumaiden kanssa ihmiskaupan ja laittoman maahanmuuton torjumiseksi, perheiden yhdistämiseksi ja palauttamisen ja takaisinoton mahdollistamiseksi Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) toimien ja niiden säännöllisten vuoropuhelujen kehyksessä, joita Euroopan unioni käy näiden valtioiden kanssa; kehottaa yhteisvastuuseen sellaisten kolmansien maiden kanssa, jotka sijaitsevat lähellä levottomuuksista kärsiviä maita ja jotka ottavat vastaan levottomuuksia pakenevia henkilöitä;
99. korostaa, että on tärkeää kannustaa vapaaehtoisen paluun toimenpiteitä;
100. korostaa, että Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa (SEU) otetaan ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen puolustaminen keskeiseksi osaksi EU:n sisäistä ja ulkoista politiikkaa SEU-sopimuksen 2, 3 ja 21 artiklan mukaisesti, ja uskoo näin ollen, että näiden arvojen kunnioittamista, suojelamista ja edistämistä olisi vietävä eteenpäin yhtenäisellä tavalla EU:n kansainvälisen uskottavuuden varmistamiseksi; pitää valitettavana, että komissio edelleen kieltäytyy laatimasta ihmisoikeuksia koskevaa toimintasuunnitelmaa, joka edistäisi EU:n arvoja vapautta, turvallisuutta ja oikeutta koskevien ulkoisten toimien yhteydessä Tukholman ohjelman edellyttämällä tavalla;

101. kehottaa komissiota ja Euroopan ulkosuhdehallintoa ryhtymään käytännön toimenpiteisiin, jotta voidaan varmistaa EU:n ulkoisten ja sisäisten toimien entistä parempi yhdenmukaisuus ja johdonmukaisuus;
102. on täysin vakuuttunut siitä, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden ei pitäisi allekirjoittaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alaa koskevia sopimuksia kolmansien maiden kanssa tapauksissa, joissa on olemassa selkeä ihmisoikeusloukkausten riski ja joissa oikeusvaltion periaatteita ei noudateta; korostaa, että ennen minkäänlaisten tämän alan sopimusten tekemistä olisi arvioitava huolellisesti ihmisoikeuksiin kohdistuvat vaikutukset ja että sopimukseen olisi sisällytettävä ihmisoikeuksiin liittyvä soveltamisen keskeyttämistä koskeva lauseke;
103. on huolestunut naapurivaltioille asetetuista EU:n muuttoliike- ja ulkorajavalvontapolitiikkaan liittyvistä yhä kasvavista vaatimuksista; vaatii ihmisoikeuksiin perustuvaa EU:n muuttoliike- ja rajaturvallisuuspolitiikkaa, jonka avulla varmistetaan, että laillisten ja laittomien muuttajien ja muiden heikossa asemassa olevien ryhmien oikeudet otetaan aina ensisijaisesti huomioon; muistuttaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ekstraterritoriaalisesta soveltamisesta EU:n muuttoliikepolitiikan yhteydessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomion mukaisesti;
104. kehottaa nivomaan entistä paremmin toisiinsa ihmisoikeusvuoropuhelun sekä kolmansien maiden kanssa ja erityisesti Euroopan naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvien maiden kanssa ja ylipäänsä kaikkien niiden maiden kanssa, joita takaisinottosopimukset koskevat, tehtyjen sopimusten yhteydessä perustetut oikeusasioita, vapautta ja turvallisuutta käsittelevien alakomiteoiden toiminnan;
105. kehottaa komissiota ehdottamaan toimia ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneiden naisten suojelemiseksi ja avustamiseksi toteuttamalla toimenpiteitä, joita ovat esimerkiksi korvausjärjestelmien kehittäminen, turvallinen paluu, vastaanottavaan valtioon sopeutumisen edistäminen, jos henkilöt palaavat vapaaehtoisesti, avustaminen ja tukeminen heidän EU:ssa oleskelunsa aikana sekä yhteistyö alkuperämaan viranomaisten kanssa ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhrien perheiden suojelemiseksi;

Menetelmät, välineet ja prosessit

106. katsoo, että poliittisen päätöksenteon on oltava mahdollisimman korkeatasoista; katsoo, että ongelmien määrittelyn, mahdollisia ratkaisuja koskevan keskustelun ja mahdollisten vaihtoehtojen valitsemisen olisi oltava peräkkäisiä vaiheita; toteaa, että tarvitaan entistä laajempaa tutkimusta Euroopan tasolla ja että unionin toimielinten ja virastojen sekä jäsenvaltioiden entistä tiiviimpi yhteistyö ja parempi tiedonvaihto parantaisivat politiikan laatimista ja toteuttamista;
107. pitää valitettavana, ettei vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevasta edistymisestä ole tehty puolueettomia arviointeja ja ettei ole olemassa luotettavaa tietoa siitä, miten jäsenvaltiot ovat panneet säännösten täytäntöön;
108. ehdottaa lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoa koskevaa järjestelmällistä, objektiivista ja riippumatonta jälkiarviointia, jossa olisi arvioitava myös tämän alan jatkuvaa lainsäädännön tarvetta; pitää tärkeänä erityisesti komissiossa, parlamentissa ja

neuvostossa suoritettuja tähän liittyviä vaikutustenarviointeja ja samalla normien noudattamista ja liiallisen byrokratian välttämistä;

109. on tyytyväinen EU:n oikeusalan tulostaulun laatimista koskevaan komission aloitteeseen, jolla pyritään varmistamaan korkealaatuinen oikeusjärjestelmä yksityis-, kauppa- ja hallinto-oikeuden aloilla, sillä lain käytännön soveltamisesta vastaavat viime kädessä tuomioistuimet;
110. korostaa, että korkealaatuiset oikeusjärjestelmät voivat olla keskeinen tekijä uskon ja kasvun palauttamisessa sekä luottamuksen ja vakauden edistämisessä; toteaa, että ennustettavat, oikea-aikaiset ja täytäntöön pantavissa olevat oikeudelliset päätökset ovat houkuttelevan liiketoimintaympäristön tärkeitä rakenteellisia osia, kuten todettiin komission tiedonannossa "EU:n oikeusalan tulostaulu – Tehokkaan oikeudenkäytön ja talouskasvun edistämisen väline" (COM(2013)0160);
111. pyytää komissiota valvomaan ja varmistamaan tehokkaammin, että jäsenvaltiot todella panevat EU:n lainsäädännön täytäntöön; katsoo, että sen pitää olla poliittisena prioriteettina, kun otetaan huomioon usein havaittu leveä kuilu unionin tasolla hyväksytyyn politiikan ja sen kansallisen tason toteutuksen välillä; toteaa, että kaiken strategisen suunnittelun täytyy perustua aiemmasta täytäntöönpanosta saatuihin kokemuksiin ja että tällainen suunnittelu ei saa siksi käsittää vain tavoitteiden ja prioriteettien luetteloa vaan sen on suuntauduttava eteenpäin kohti täytäntöönpanon arviointia; toteaa, että kun kysymys on kansalaisten ja vakinaisten asukkaiden oikeuksista, tämä on tehtävä siitä päivästä alkaen, kun säädös tulee voimaan; katsoo, että on tehostettava toimia asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi myös soveltamalla komission, jäsenvaltioiden ja virastojen välistä koordinaointia ja yhteistyötä ja auttamalla jäsenvaltioita suuntaviivojen, käytännön tuen ja parhaiden käytäntöjen vaihtamisen avulla; katsoo, että on löydettävä syy EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon epäonnistumiseen ja käytettävä tarvittaessa myös rikkomismenettelyjä;
112. katsoo, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueetta koskevan EU:n lainsäädännön laadun parantaminen edellyttää jäsenvaltioiden ja unionin toimielinten yhteisiä ponnistuksia, jotta voidaan parantaa jokaista kansallista järjestelmää koskevaa tiedonvaihtoa ja tarjota täsmällisiä oikeudellisia tietoja (kansallisella/alueellisella tasolla sovellettavasta lainsäädännöstä ja vaatimuksista) sekä täytäntöönpanoa ja käytäntöjä koskevia tietoja; kehottaa edistämään toimielinten välistä koordinaointia;
113. pitää valitettavana, että neuvosto ei ota parlamenttia tiiviimmin mukaan strategia-asiakirjojen laatimiseen esimerkiksi huumausainestrategiaan ja sisäisen turvallisuuden strategiaan liittyen;
114. katsoo, että eurooppalaisen oikeuskulttuurin kehittäminen on keskeinen edellytys pyrittäessä konkretisoimaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue kansalaisille ja varmistettaessa EU:n lainsäädännön entistä parempi soveltaminen; kehottaa näin ollen painottamaan ja rahoittamaan huomattavasti enemmän kaikille oikeusalan ammattilaisille tarjottavaa EU:n oikeusalan koulutusta; panee merkille, että oikeusalan koulutusohjelmissä on tärkeää käyttää alhaalta ylös suuntautuvaa lähestymistapaa, varmistaa verkkoteknologian (toisin sanoen sähköisen oikeusportaalin) avulla, että eurooppalaisten oikeusalan tietolähteet ovat paremmin saatavilla, parantaa sekä eurooppalaisen lainsäädännön tuntemusta oikeuslaitoksissa että oikeusalan ammattilaisten kielitaitoa sekä perustaa ja ylläpitää tämän alan verkostoja samoin kuin kaikkia

jokapäiväistä oikeudellista yhteistyötä helpottavia toimenpiteitä, jotta voidaan varmistaa vastavuoroinen luottamus sekä johdonmukainen yhteistyö ja vastavuoroinen tunnustaminen;

Jatkotoimet

115. katsoo, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaa ohjaus, yhdenmukaisuus ja vertailuperusteet ovat välttämättömiä; katsoo, että tällaiset tavoitteet edellyttävät asianmukaista ohjelmasuunnittelua Lissabonin sopimuksen hengessä siten, että parlamentti, neuvosto ja komissio toimivat yhdessä;

o

o o

116. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.